

Posudek oponenta na disertační práci „Kolizní úprava obchodních společností“

Disertační práci vypracoval JUDr. Josef Pivoňka na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, a to na katedře obchodního práva. Školitelka je Prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc. Práce byla ukončena 26.6.2007, má 185 stran textu a rozsáhlý seznam české i zahraniční odborné literatury monografické, odborných článků i internetových zdrojů, citované na jednotlivých stranách práce pod čarou i vzadu v seznamu použité literatury. Velmi pozitivní je i práce se soudní judikaturou.

Téma práce je mimořádně aktuální – vzhledem k vývoji práva ES v judikátech ESD k této problematice v posledních letech a rozdílným kolizním zásadám v jednotlivých členských zemích ES. Podtrhuje to i fakt, že toto téma je - s určitými výjimkami - v české odborné literatuře spíše opomíjeno a v praxi českého obchodního práva není příliš známo, ač se počet obchodních společností, které v ES působí v jiné zemi, než je země založení či sídla společnosti, stále zvyšuje a je tak třeba řešit otázku jejich uznání i rozhodného práva jejich osobního statutu.

Práce je formálně členěna na Úvod, čtyři části věnované vybraným členským státům ES (reprezentativně - SRN, Francie, Spojené království a Česká republika) a Závěr. Po metodologické stránce se jedná o komparaci, a to jak v podobě juxtapozice přístupu práva vybraných čtyř zemí k tématu, tak – v menším rozsahu – i jako skutečné srovnání uvedených úprav s právem ES i vzájemně mezi nimi. Jako východisko uvádí doktorand v úvodu mezinárodní úmluvy a vedoucí precedenty ESD, které by měly řešit uznávání zahraniční společnosti, jejich usazování, řešení jejich kolizních otázek aj.

Cílem disertace bylo zjistit, za jakých podmínek zkoumané právní řády uznávají existenci a způsobilost společností zahraničního práva na svém území a nakolik umožňují přeshraniční přemístění sídla. Disertace se zaměřuje jen na kapitálové společnosti s právní subjektivitou, které vznikají konstitutivním zápisem do veřejných rejstříků, tedy akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným. Přehlednost zajistilo i to, že si doktorand stanovil určitou strukturu analýzy, kterou pak u každé země shodně uplatnil včetně řešení vlivu judikatury ES na daný národní tradiční přístup. Přihlíží přitom k pramenům kolizní úpravy, hledá konstrukce kolizní normy, omezení či vyloučení aplikace národní kolizní normy,

důsledky daného typu kolizní normy včetně přemístění sídla a související věcné normy a také dopad práva ES na národní koncepci kolizní normy. To umožnilo chápat přehled problematiky jak v kontextu systému daného státu tak i plasticky porovnat výhody a nevýhody jednotlivých přístupů.

Po stránce formální oceňuji hledání českých ekvivalentů zahraničních termínů spolu s uváděním originální terminologií (obvykle v závorce), přehlednost a jasné systematické členění i výbornou úroveň stylistickou. Po věcné stránce se jedná o velmi hutně psanou práci. Bohatá práce s literaturou je kombinována samostatným přístupem, snahou o pochopení jednotlivých koncepcí v kontextu pojetí práva daného státu, resp. typu právní kultury i vlastním hodnocením důsledků. Oceňuji takto např. jeho hodnocení povahy omezení způsobilosti společnosti k právům, plynoucí z rozhodného právního řádu, např. omezení zahraničních společností v nabytí nemovitosti - že jde spíše o normy imperativní (str. 99), z hlediska konfliktu kvalifikace je však třeba připomenout, že anglické právo např. nepřiznává partnership možnost nabytí nemovitosti, zatímco pro českou v.o.s. i německou O.H.G. to možné podle jejich právních řádů je (mohu pak klást otázku, zda by se anglický soud při posuzování omezení - zda partnership založená podle anglického práva nabyta v ČR nemovitosti, opíral o kolizní odkaz na anglické právo o partnership nebo o imperativní normu českého práva, popř. o kolizní normu o věcných právech). Velmi oceňuji, že se disertant snaží o výklad aktuální úpravy, což je u zahraniční úpravy s často prudkým vývojem vždy obtížné.

Souhlasím s disertantem ohledně výkladu smyslu formulace „jiná než fyzická zahraniční osoba“ podle § 22 ObchZ, která nepochybně má umožnit vyřešit i postavení entit jako je partnership, O.H.G. aj. a přimlouvám se také za volnější výklad aplikovatelnosti tohoto ustanovení ObchZ, její upřesnění ve vztahu k pojmu právnická osoba již ve výčtu typů entit v ObchZ a přesunutí do ZoMPSP, resp. i upřesnění obratu „zahraniční osoba“ v § 22, však je dle mého názoru zcela nezbytné. Autorovi rozhodně nelze upřít samostatnou homogenní koncepci ve výkladu § 22 ObchZ a předpisů souvisejících, i když je možno s ním polemizovat. Pokud se přiklání k „širšímu“ pojetí požadavku ručení společníků podle § 26 odst. 3 ObchZ a zdůvodňuje to obavou z možnosti vzniku společnosti s minimálním základním kapitálem podle práva státu Delaware (str. 166), má podobnou úpravu i Spojené království ohledně typu company Ltd. a nově i Francie, to však zejména podle amerického i anglického práva neznamená, že by věřitelé neměli silnější možnosti zhojit se přímo na společnících, než tomu je v českém právu - viz institut „lifting the veil“. Navíc se širším pojetím zvyšuje riziko rozporu s rozhodnutím ESD ve věci Inspire Art.

K disertaci nemám téměř žádné výhrady. Snad by disertant mohl na str. 16 vysvětlit v otázce přijetí zpětného odkazu při posouzení existence společnosti založené v SRN se statutárně určeným sídlem, kde je však skutečné sídlo od začátku v jiné zemi, která vychází z inkorporační teorie, jak se německá doktrína vyrovná s tím, že přesunutím reálného sídla do zahraničí společnost ztrácí právní subjektivitu, jak disertace uvádí na začátku odstavce na této stránce, ale na jeho konci tento problém neřeší a neuvádí, zda má nějaký dopad na kolizní problematiku. V disertaci se na několika místech uvádí termín „britské právo“ (např. na str. 76 a 77) ve smyslu „právo Spojeného království“, ač právo Severního Irska k britskému právu nepatří, i když je třeba vyzvednout, že se na většině míst disertace snaží právo anglické, britské (popř. skotské) a Spojeného království od sebe odlišit. Je to samozřejmě obtížné k pojmovému uchopení, ale stěží lze Spojené království označit jako „federaci“ (str. 93).

U přístupu k teorii „ultra vires“ správně disertant na str. 97-98 uvádí, že v právu Spojeného království již nelze použít překročení předmětu činnosti společnosti „ultra vires“ jako důvod neplatnosti smlouvy, avšak lze dodat, že společníci mohou žádat soud o vydání příkazu (injunction) zakazujícího ředitelům jednání nad oblast činnosti, jež byla uvedena v „object clause“. Je dále otázka, zda úpravu „obchodního jména“ (tzv. business name) podle Business Name Act v právu Spojeného království spojovat s českým ekvivalentem „obchodní firma“ (tomu by odpovídal spíše termín „company's name“), když se jedná o její nezapsanou variantu (str. 119)¹. Vzhledem k poměrně úzkému tématu bych v závěru práce očekával konkrétní formulační návrhy de lege ferenda, jako vyústění kritiky současné úpravy.

Uvedené připomínky se týkají otázek nepodstatných z hlediska tématu i celkové vysoké úrovně práce a v žádném případě nemohou nic měnit na závěru, že disertant v práci prokázal schopnost samostatné tvůrčí vědecké práce. Doporučuji disertaci přijmout k obhajobě a po jejím úspěšném obhájení přiznat doktorandovi titul Ph.D.

V Praze, dne 26.7.2007

Doc. JUDr. Martin Boháček, CSc.

¹ K tomu podrobněji viz Boháček, M.: Základy anglo-amerického obchodního práva. Praha 2005, str. 82 a násl.